

Repertoriul jurisprudenței

HOTĂRÂREA CURȚII (Camera a doua)

16 mai 2024*

„Trimitere preliminară – Societate europeană – Regulamentul (CE) nr. 2157/2001 – Articolul 12 alineatul (2) – Implicarea lucrătorilor – Înregistrarea societății europene – Condiții – Punerea în aplicare prealabilă a procedurii de negociere privind implicarea lucrătorilor prevăzută de Directiva 2001/86/CE – Societate europeană constituită și înregistrată fără lucrători, dar care a devenit societatea-mamă a unor filiale ce au lucrători angajați – Obligație de a iniția procedura de negociere *a posteriori* – Lipsă – Articolul 11 – Folosire abuzivă a unei societăți europene – Privarea lucrătorilor de drepturile în materie de implicare – Interzicere”

În cauza C-706/22,

având ca obiect o cerere de decizie preliminară formulată în temeiul articolului 267 TFUE de Bundesarbeitsgericht (Curtea Federală pentru Litigii de Muncă, Germania), prin decizia din 17 mai 2022, primită de Curte la 17 noiembrie 2022, în procedura

Konzernbetriebsrat der O SE & Co. KG

împotriva

Vorstand der O Holding SE,

CURTEA (Camera a doua),

compusă din doamna A. Prechal, președintă de cameră, domnul L. Bay Larsen, vicepreședintele Curții, îndeplinind funcția de judecător al Camerei a doua, domnii F. Biltgen (raportor) și J. Passer și doamna M. L. Arastey Sahún, judecători,

avocat general: domnul J. Richard de la Tour,

grefier: domnul D. Dittert, șef de unitate,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 28 septembrie 2023,

luând în considerare observațiile prezentate:

- pentru Konzernbetriebsrat der O SE & Co. KG, de T. Lemke, Rechtsanwalt;
- pentru Vorstand der O Holding SE, de C. Crisolli, Rechtsanwalt;

* Limba de procedură: germana.

- pentru guvernul german, de J. Möller, R. Kanitz și N. Scheffel, în calitate de agenți;
- pentru guvernul luxemburghez, de T. Schell, în calitate de agent, asistat de S. Sunnen și V. Verdandet, avocats;
- pentru Comisia Europeană, inițial de G. Braun, B.-R. Killmann și L. Malferrari, ulterior de B.-R. Killmann și L. Malferrari, în calitate de agenți,

după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 7 decembrie 2023,

pronunță prezenta

Hotărâre

- 1 Cererea de decizie preliminară privește interpretarea articolului 12 alineatul (2) din Regulamentul (CE) nr. 2157/2001 al Consiliului din 8 octombrie 2001 privind statutul societății europene (SE) (JO 2001, L 294, p. 1, Ediție specială, 06/vol. 4, p. 113), precum și a articolelor 3-7 din Directiva 2001/86/CE a Consiliului din 8 octombrie 2001 de completare a statutului societății europene în ceea ce privește implicarea lucrătorilor (JO 2001, L 294, p. 22, Ediție specială, 06/vol. 4, p. 134).
- 2 Această cerere a fost formulată în cadrul unui litigiu între Konzernbetriebsrat der O SE & Co. KG (comitetul de întreprindere al grupului O SE & Co. KG, denumit în continuare „comitetul de întreprindere al grupului O KG”), pe de o parte, și Vorstand der O Holding SE (consiliul de administrație al O Holding SE), pe de altă parte, în legătură cu o cerere de înființare a unui grup special de negociere în vederea inițierii *a posteriori* a procedurii de negociere cu privire la implicarea lucrătorilor prevăzută la articolele 3-7 din Directiva 2001/86.

Cadrul juridic

Dreptul Uniunii

Regulamentul nr. 2157/2001

- 3 Considerentele (1), (2), (19) și (21) ale Regulamentului nr. 2157/2001 au următorul cuprins:
 - „(1) Realizarea pieței interne și îmbunătățirile pe care aceasta le aduce situației economice și sociale din Comunitate[a] Europeană necesită nu numai o înlăturare a barierelor din calea comerțului, ci și o adaptare a structurilor de producție la dimensiunea comunitară. În acest scop, este esențial ca acele societăți a căror activitate nu este limitată la satisfacerea nevoilor pur locale să poată concepe și întreprinde reorganizarea activităților lor la scară comunitară.
 - (2) Această reorganizare presupune ca societățile existente în diferite state membre să aibă posibilitatea de a-și uni potențialul prin fuziuni. Aceste operațiuni se pot efectua numai cu respectarea regulilor de concurență stabilite de tratat.

[...]

(19) Normele privind implicarea salariaților într-o [societate anonimă europeană (denumită în continuare «SE»)] fac obiectul Directivei [2001/86], iar dispozițiile în cauză reprezintă astfel o completare indisociabilă la prezentul regulament și trebuie aplicate concomitent cu acesta.

[...]

(21) Scopul Directivei [2001/86] este de a garanta salariaților dreptul de a se implica în problemele și deciziile care afectează viața SE. Alte probleme care țin de dreptul social și de dreptul muncii, în special dreptul lucrătorilor la informare și consultare în conformitate cu legislația statelor membre, sunt reglementate de dispozițiile de drept intern aplicabile, în aceleași condiții, societăților anonime.”

4 Articolul 1 alineatele (1) și (4) din acest regulament prevede:

„(1) O societate se poate constitui pe teritoriul Comunității sub forma unei [SE], în condițiile și în conformitate cu modalitățile prevăzute în prezentul regulament.

[...]

(4) Implicarea salariaților într-o SE este reglementată de dispozițiile Directivei [2001/86].”

5 Articolul 2 alineatul (2) litera (a) din regulamentul menționat prevede:

„Societățile anonime și societățile cu răspundere limitată care figurează în anexa II, constituite în temeiul legii unui stat membru, având sediul social și sediul central pe teritoriul Comunității, pot promova constituirea unei SE holding cu condiția ca fiecare dintre cel puțin două dintre ele:

(a) să fie reglementate de legislația unor state membre diferite [...].”

6 Potrivit articolului 8 alineatul (1) din același regulament:

„Sediul social al unei SE poate fi transferat într-un alt stat membru în conformitate cu alineatele (2)-(13). Acest transfer nu duce nici la dizolvarea SE, nici la crearea unei noi persoane juridice.”

7 Articolul 10 din Regulamentul nr. 2157/2001 prevede:

„Sub rezerva dispozițiilor prezentului regulament, o SE este tratată în orice stat membru ca și cum ar fi o societate anonimă constituită în conformitate cu dreptul statului membru în care are sediul social.”

8 Articolul 12 alineatele (1) și (2) din acest regulament prevede:

„(1) Orice SE se înregistrează în statul membru în care are sediul social, în registrul specificat de legislația statului membru în cauză [...]

(2) O SE poate fi înregistrată numai după încheierea unui acord privind modalitățile de implicare a lucrătorilor în sensul articolului 4 din Directiva [2001/86] sau după luarea unei decizii în temeiul articolului 3 alineatul (6) din [această directivă] sau dacă perioada de negocieri prevăzută la articolul 5 din directiva în cauză a expirat fără a se încheia un acord.”

Directiva 2001/86

9 Considerentele (3), (6)-(8) și (18) ale Directivei 2001/86 au următorul cuprins:

„(3) Pentru promovarea obiectivelor sociale ale Comunității, este necesar să se adopte dispoziții speciale, cu precădere în ceea ce privește implicarea lucrătorilor, pentru a garanta că înființarea unei SE nu atrage după sine dispariția sau diminuarea practicilor referitoare la implicarea lucrătorilor, existente în societățile care participă la crearea unei SE. Acest obiectiv trebuie urmărit prin stabilirea unui set de norme în domeniu, care să completeze dispozițiile din [R]egulament[ul nr. 2157/2001].

[...]

(6) [...] în toate cazurile de înființare a unei SE, este necesar să se asigure proceduri de informare și consultare la nivel transnațional.

(7) În cazul în care există drepturi de participare în cadrul uneia sau al mai multor societăți care înființează o SE, acestea trebuie menținute prin transferarea lor către SE, odată înființată, cu excepția cazului în care părțile decid altfel.

(8) Procedurile concrete de informare și consultare a lucrătorilor la nivel transnațional, precum și, după caz, de participare, aplicabile fiecărei SE, trebuie definite cu prioritate printr-un acord încheiat între părțile interesate sau, în absența acestuia, prin punerea în aplicare a unui set de norme subsidiare.

[...]

(18) Asigurarea drepturilor dobândite de către lucrători cu privire la implicarea în procesul decizional al societății respective reprezintă un principiu fundamental și obiectivul declarat al prezentei directive. Drepturile lucrătorilor existente înainte de constituirea SE trebuie să stea la baza elaborării drepturilor lucrătorilor de a fi implicați în procesul decizional al SE (principiul «înainte și după»). În consecință, această abordare trebuie să se aplice nu numai constituirii inițiale a unei SE, ci și transformărilor de ordin structural introduse într-o SE existentă, precum și societăților afectate de procesele de transformare structurală.”

10 Articolul 1 din această directivă, intitulat „Obiectul”, prevede:

„(1) Prezenta directivă reglementează implicarea lucrătorilor în activitățile [SE], la care face referire Regulamentul [nr. 2157/2001].

(2) În acest scop, modalitățile referitoare la implicarea lucrătorilor sunt adoptate de fiecare SE, în conformitate cu procedura de negociere menționată la articolele 3-6 sau, în cazurile prevăzute la articolul 7, în conformitate cu anexa.”

11 Articolul 2 din directiva menționată, intitulat „Definiții”, prevede la literele (b), (c) și (g):

„În sensul prezentei directive:

[...]

- (b) «societăți participante» înseamnă societățile care participă direct la înființarea unei SE;
- (c) «filiala» unei societăți înseamnă o întreprindere asupra căreia societatea respectivă exercită o influență dominantă [...]
- [...]
- (g) «grup special de negociere» înseamnă grupul constituit în conformitate cu articolul 3 pentru a negocia cu organul competent al societăților participante stabilirea modalităților de implicare a salariaților în cadrul unei SE [...]

12 Articolul 3 din aceeași directivă, intitulat „Înființarea unui grup special de negociere”, prevede la alineatele (1)-(3) și (6):

„(1) Atunci când organele de conducere sau de administrare a societăților participante întocmesc un proiect de înființare a unei SE, după publicarea proiectului de fuziune sau de creare a unei societăți holding sau după adoptarea unui proiect de înființare a unei filiale sau de transformare într-o SE, aceste organe iau de îndată ce este posibil măsurile necesare, inclusiv furnizarea de informații cu privire la identitatea societăților participante, a filialelor sau unităților aferente, precum și la numărul de lucrători ai acestora, în vederea demarării negocierilor cu reprezentanții lucrătorilor societăților cu privire la modalitățile de implicare a lucrătorilor în activitatea SE.

(2) În acest scop, se va înființa [...] un grup special de negociere care să îi reprezinte pe lucrătorii din societățile participante sau din filialele sau unitățile aferente [...]

[...]

(3) Grupul special de negociere și organele competente ale societăților participante decid, prin acord scris, modalitățile de implicare a lucrătorilor în cadrul SE.

În acest scop, organele competente ale societăților participante informează grupul special de negociere cu privire la proiectul și derularea reală a procesului de constituire a SE, până la înregistrarea ei.

[...]

(6) Grupul special de negociere poate decide, cu majoritatea prevăzută [la alineatul (4)], să nu demareze negocierile sau să pună capăt negocierilor deja inițiate și să se bazeze pe reglementările cu privire la informarea și consultarea lucrătorilor în vigoare în statele membre în care SE are salariați. Această decizie pune capăt procedurii de încheiere a acordului la care se face referire la articolul 4. În cazul în care se adoptă această decizie, niciuna dintre dispozițiile anexei nu se aplică.

[...]

Grupul special de negociere se convoacă din nou la cererea în scris a cel puțin 10 % din lucrătorii SE, ai filialelor și unităților sale, sau din reprezentanții acestora, cel mai devreme în termen de doi ani de la adoptarea deciziei menționate, în afara cazului în care părțile convin ca negocierile să fie reluate mai devreme. [...]

- 13 Articolul 4 din Directiva 2001/86, intitulat „Conținutul acordului”, prevede la alineatul (2) litera (h), printre diferitele elemente pe care acordul privind modalitățile referitoare la implicarea lucrătorilor în cadrul SE, încheiat între organele competente ale societăților participante și grupul special de negociere, trebuie să le conțină, stabilirea „dat[ei] intrării în vigoare a acordului și [a] durat[ei sale], [a] cazul[or] în care acordul trebuie renegociat și [a] procedur[i] de renegociere”.
- 14 Articolul 6 din această directivă, intitulat „Legislația aplicabilă procedurii de negociere”, are următorul cuprins:
- „Cu excepția dispozițiilor contrare din prezenta directivă, legislația aplicabilă procedurii de negociere prevăzute la articolele 3-5 este cea a statului membru în care este situat sediul social al SE.”
- 15 Articolul 7 din directiva menționată, intitulat „Dispoziții de referință”, prevede la alineatul (1):
- „Pentru atingerea obiectivului menționat la articolul 1, statele membre prevăd [...] dispozițiile de referință cu privire la implicarea lucrătorilor, care trebuie să se conformeze dispozițiilor prevăzute în anexă.
- Dispozițiile de referință prevăzute de legislația statului membru în care urmează să fie situat sediul social al SE se aplică de la data înregistrării SE în cazul în care:
- (a) părțile convin în acest fel sau
 - (b) [...] nu s-a încheiat niciun acord și:
 - organul competent al fiecărei societăți participante decide să accepte aplicarea dispozițiilor de referință referitoare la SE și, în acest fel, să continue înregistrarea SE și
 - grupul special de negociere nu adoptă decizia prevăzută la articolul 3 alineatul (6).”
- 16 Potrivit articolului 11 din Directiva 2001/86, intitulat „Abuzul de procedură”:
- „Statele membre adoptă măsurile corespunzătoare în conformitate cu dreptul comunitar pentru a evita folosirea abuzivă a unei SE în scopul privării lucrătorilor de drepturile lor în materie de implicare sau în scopul refuzării acestor drepturi.”
- 17 Articolul 12 din această directivă, intitulat „Respectarea prezentei directive”, prevede la alineatul (2):
- „Statele membre adoptă măsurile corespunzătoare în eventualitatea nerespectării dispozițiilor prezentei directive; în special, se îngrijesc să existe procedurile administrative sau judiciare care să permită îndeplinirea obligațiilor care rezultă din prezenta directivă.”
- 18 Partea 1 din anexa la directiva menționată, care conține dispoziții de referință la care se face referire la articolul 7 din aceeași directivă, reglementează alcătuirea organului de reprezentare a lucrătorilor. Aceasta prevede, la primul paragraf al literei (g), că, „[l]a patru ani după înființarea organului de reprezentare, acesta va examina dacă este cazul să inițieze negocieri pentru încheierea acordului menționat la articolele 4 și 7 [din Directiva 2001/86] sau să continue aplicarea dispozițiilor de referință adoptate în conformitate cu prezenta anexă”.

Dreptul german

- 19 Directiva 2001/86 a fost transpusă în dreptul german prin Gesetz über die Beteiligung der Arbeitnehmer in einer Europäischen Gesellschaft (Legea privind implicarea lucrătorilor într-o societate europeană) din 22 decembrie 2004 (BGBl. I, p. 3675, 3686, denumită în continuare „SEBG”).
- 20 Articolul 18 din SEBG, intitulat „Reluarea negocierilor”, prevede la alineatul (3):
- „Dacă sunt prevăzute transformări de ordin structural într-o SE, susceptibile să reducă drepturile de implicare ale lucrătorilor, au loc negocieri asupra drepturilor de implicare ale lucrătorilor SE la inițiativa conducerii sau a comitetului de întreprindere al SE. În locul grupului special de negociere care trebuie să fie nou-creat, negocierile cu conducerea SE pot fi purtate de comun acord de comitetul de întreprindere al SE împreună cu reprezentanții lucrătorilor vizați de transformarea de ordin structural preconizată, care nu erau reprezentați până atunci de comitetul de întreprindere al SE. În cazul în care nu se ajunge la un acord cu ocazia acestor negocieri, se aplică articolele 22-33 privind comitetul de întreprindere al SE prin efectul legii și articolele 34-38 privind administrarea comună prin efectul legii.”
- 21 Articolul 43 din SEBG prevede:
- „O SE nu trebuie folosită abuziv în scopul retragerii drepturilor de implicare ale lucrătorilor sau al privării lor de aceste drepturi. Există o prezumție a caracterului abuziv în cazul în care, fără punerea în aplicare a unei proceduri în temeiul articolului 18 alineatul (3), în anul următor constituirii SE, au loc transformări de ordin structural care au ca efect retragerea drepturilor de implicare ale lucrătorilor sau privarea lor de aceste drepturi.”

Litigiul principal și întrebările preliminare

- 22 La 28 martie 2013, O Holding SE, constituită, în conformitate cu articolul 2 alineatul (2) din Regulamentul nr. 2157/2001, de societățile O Ltd și O GmbH, două societăți fără lucrători, care nu au filiale, în sensul articolului 2 litera (c) din Directiva 2001/86, care au lucrători angajați și care au sediul în Regatul Unit și, respectiv, în Germania, a fost înregistrată în Registrul Comerțului pentru Anglia și Țara Galilor. În consecință, nu a avut loc nicio negociere cu privire la implicarea lucrătorilor, prevăzută la articolele 3-7 din Directiva 2001/86, înainte de această înregistrare.
- 23 În ziua următoare, și anume la 29 martie 2013, O Holding SE a devenit acționara unică a O Holding GmbH, care avea sediul la Hamburg (Germania) și dispunea de un consiliu de supraveghere alcătuit în proporție de o treime din reprezentanți ai lucrătorilor. La 14 iunie 2013, O Holding SE a decis transformarea acestei societăți în societate în comandită simplă, denumită O KG. Modificarea formei juridice a fost înregistrată în registrul comerțului la 2 septembrie 2013. În urma acestei transformări, administrarea comună împreună cu lucrătorii în cadrul consiliului de supraveghere nu a mai fost aplicabilă.
- 24 Deși O KG are aproximativ 816 de lucrători angajați și dispune de filiale în mai multe state membre în care sunt angajați aproximativ 2 200 de lucrători în total, asociatele sale (și anume O Holding SE, asociată comanditară, și O Management SE, asociată care răspunde personal, înregistrată la Hamburg, a cărei acționară unică este O Holding SE, nu au niciun lucrător angajat.

- 25 O Holding SE și-a transferat sediul social la Hamburg cu efect din 4 octombrie 2017.
- 26 Comitetul de întreprindere al grupului O KG, considerând că conducerea O Holding SE trebuia să pună în aplicare *a posteriori* procedura în vederea înființării unui grup special de negociere, întrucât aceasta din urmă deținea filiale, în sensul articolului 2 litera (c) din Directiva 2001/86, care aveau lucrători angajați în mai multe state membre, a inițiat o procedură contencioasă în materie de dreptul muncii.
- 27 În urma respingerii cererii comitetului de întreprindere al grupului O KG de către Arbeitsgericht Hamburg (Tribunalul pentru Litigii de Muncă din Hamburg, Germania), confirmată de Landesarbeitsgericht Hamburg (Tribunalul Superior pentru Litigii de Muncă din Hamburg, Germania), a fost sesizat Bundesarbeitsgericht (Curtea Federală pentru Litigii de Muncă, Germania), și anume instanța de trimitere.
- 28 În vederea soluționării acestui litigiu, instanța de trimitere solicită o interpretare, pe de o parte, a articolului 12 alineatul (2) din Regulamentul nr. 2157/2001 coroborat cu articolele 3-7 din Directiva 2001/86 și, pe de altă parte, a articolului 6 din aceasta.
- 29 Ea arată că, desigur, dispozițiile amintite nu prevăd în mod expres că, dacă nu a fost desfășurată în prealabil, procedura de negociere privind implicarea lucrătorilor trebuie să fie pusă în aplicare *a posteriori*. Instanța consideră totuși că, după cum reiese în special din considerentele (1) și (2) ale regulamentului menționat, acesta din urmă și această directivă pornesc de la principiul că societățile participante la constituirea unei SE sau filialele lor desfășoară o activitate economică ce implică angajarea de lucrători, așa încât, din momentul constituirii și înainte de înregistrarea SE, este posibil să se inițieze o asemenea procedură de negociere.
- 30 În consecință, instanța de trimitere ridică problema dacă, în cazul înregistrării unei SE în care niciuna dintre societățile participante sau filialele lor nu are lucrători angajați, obiectivul urmărit la articolele 3-7 din Directiva 2001/86 ar putea impune punerea în aplicare *a posteriori* a procedurii de negociere privind implicarea lucrătorilor atunci când SE devine o întreprindere care exercită controlul asupra unor filiale ce au lucrători angajați în mai multe state membre.
- 31 În acest context, instanța de trimitere consideră că o astfel de obligație se poate impune cel puțin în raport cu articolul 11 din Directiva 2001/86 dacă, așa cum este cazul în litigiul principal, există o legătură temporală strânsă între înregistrarea SE și achiziționarea filialelor, din moment ce această împrejurare poate conduce la presupunerea că este vorba despre o configurație abuzivă prin care se urmărește retragerea sau privarea lucrătorilor de drepturilor de implicare.
- 32 În cazul în care ar exista o obligație de a pune în aplicare *a posteriori* procedura de negociere privind implicarea lucrătorilor, s-ar pune problema dacă această obligație este supusă unei limitări temporale și dacă punerea în aplicare a acestei proceduri este reglementată de dreptul statului membru în care SE holding are în prezent sediul sau cel al statului în care a fost înregistrată pentru prima dată, ținând seama de faptul că, în speță, acest din urmă stat s-a retras din Uniunea Europeană după data transferului sediului SE holding în Germania.

33 În aceste condiții, Bundesarbeitsgericht (Curtea Federală pentru Litigii de Muncă) a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare:

„1) Articolul 12 alineatul (2) din Regulamentul [nr. 2157/2001] coroborat cu articolele 3-7 din Directiva [2001/86] trebuie interpretat în sensul că, în cazul constituirii unei [SE holding] de către societăți participante care nu au lucrători angajați și care nu dețin filiale ce au lucrători angajați (așa-numitele «SE fără lucrători»), precum și al înregistrării acesteia în registrul unui stat membru, fără punerea în aplicare în prealabil a unei proceduri de negociere privind implicarea lucrătorilor în SE în conformitate cu această directivă, această procedură de negociere trebuie pusă în aplicare *a posteriori*, dacă SE devine întreprinderea care exercită controlul asupra filialelor din mai multe state membre [...] care au lucrători angajați?

2) În cazul unui răspuns afirmativ al Curții la prima întrebare:

Într-un asemenea caz este posibilă și recomandabilă punerea în aplicare *a posteriori* a procedurii de negociere, fără nicio limită de timp?

3) În cazul unui răspuns afirmativ al Curții la cea de a doua întrebare:

Articolul 6 din Directiva [2001/86] se opune aplicării dreptului aceluși stat membru în care SE are în prezent sediul în ceea ce privește punerea în aplicare *a posteriori* a procedurii de negociere, în cazul în care «SE fără lucrători» a fost înregistrată în registrul din alt stat membru, fără a pune în aplicare în prealabil o astfel de procedură și devenise, încă înainte de transferul sediului, întreprinderea care exercită controlul asupra filialelor din mai multe state membre [...] care au lucrători angajați?

4) În cazul unui răspuns afirmativ al Curții la cea de a treia întrebare:

Această interpretare este valabilă și în cazul în care statul în care această «SE fără lucrători» a fost înregistrată pentru prima oară s-a retras din Uniune [...] după data transferului sediului acestei societăți și dreptul acestuia nu mai conține dispoziții privind punerea în aplicare a unei proceduri de negociere privind implicarea lucrătorilor în SE?”

Cu privire la întrebările preliminare

Cu privire la prima întrebare

34 Prin intermediul primei întrebări, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă articolul 12 alineatul (2) din Regulamentul nr. 2157/2001 coroborat cu articolele 3-7 din Directiva 2001/86 trebuie interpretat în sensul că impune, în cazul în care o SE holding, constituită de societăți participante care nu au lucrători angajați și care nu dispun de filiale care au lucrători angajați, este înregistrată fără să se fi desfășurat în prealabil negocieri cu privire la implicarea lucrătorilor, inițierea ulterioară a acestor negocieri pentru motivul că respectiva SE a dobândit controlul asupra unor filiale care au lucrători angajați în unul sau mai multe state membre.

- 35 În această privință, potrivit unei jurisprudențe constante, pentru interpretarea unei dispoziții de drept al Uniunii, este necesar să se țină seama nu doar de termenii acesteia, ci, în egală măsură, de contextul său, de obiectivele urmărite de reglementarea din care face parte și, după caz, de geneza sa (Hotărârea din 18 octombrie 2022, IG Metall și ver.di, C-677/20, EU:C:2022:800, punctul 31, precum și jurisprudența citată).
- 36 În primul rând, din articolul 12 alineatul (2) din Regulamentul nr. 2157/2001 reiese că, sub rezerva cazurilor în care grupul special de negociere a decis, în conformitate cu articolul 3 alineatul (6) din Directiva 2001/86, să nu demareze negocierile sau să pună capăt negocierilor deja inițiate sau în care perioada de negocieri prevăzută la articolul 5 din această directivă a expirat fără a se încheia un acord, „[o] SE poate fi înregistrată numai după încheierea unui acord privind modalitățile de implicare a lucrătorilor în sensul articolului 4 din Directiva [2001/86]”. Rezultă că încheierea unui astfel de acord și, prin urmare, negocierile privind această încheiere trebuie să aibă loc înainte de înregistrarea unei SE.
- 37 Astfel cum ilustrează acest articol 12 alineatul (2) și după cum reiese din articolul 1 alineatul (4) din Regulamentul nr. 2157/2001, citit în lumina considerentului (19) al acestui regulament, normele Directivei 2001/86 referitoare la implicarea lucrătorilor reprezintă o completare indisociabilă la regulamentul menționat, astfel încât trebuie aplicate concomitent cu acesta.
- 38 Articolul 3 alineatul (1) din această directivă prevede că, „[a] tunci când organele de conducere sau de administrare ale societăților participante întocmesc proiectul de constituire a unei SE, acestea iau, de îndată ce este posibil după publicarea [...] proiectului [...] de înființare a unui holding [...], măsurile necesare [...] pentru a iniția negocieri cu reprezentanții lucrătorilor [acestor] societăți cu privire la modalitățile de implicare a lucrătorilor în SE”.
- 39 În conformitate cu alineatul (2) și cu alineatul (3) al doilea paragraf al articolului 3, se va înființa un grup special de negociere „în acest scop”, care este informat de organul competent al societăților participante „cu privire la proiectul și derularea reală a procesului de constituire a SE, până la înregistrarea ei”. Înființarea unui grup special de negociere și negocierile privind modalitățile de implicare a lucrătorilor în cadrul SE sunt, prin urmare, strâns legate de constituirea unei SE și intervin în acest context.
- 40 Astfel cum au arătat în mod întemeiat instanța de trimitere, precum și toate părțile din litigiul principal și persoanele interesate care au prezentat observații în fața Curții, din coroborarea articolului 12 alineatul (2) din Regulamentul nr. 2157/2001 cu articolul 3 alineatele (1)-(3) din Directiva 2001/86 reiese că procedura de negociere între părți cu privire la modalitățile referitoare la implicarea lucrătorilor în SE în vederea încheierii unui acord cu privire la aceste modalități trebuie, ca regulă generală, să aibă loc la constituirea și înainte de înregistrarea SE. Aceste dispoziții nu sunt, așadar, aplicabile unei SE deja constituite, atunci când societățile participante care au constituit-o nu aveau, la acea dată, lucrători angajați, astfel încât organele de conducere sau de administrare ale acestor societăți nu au putut iniția negocieri cu reprezentanții lucrătorilor societăților menționate cu privire la implicarea lucrătorilor în SE înainte de înregistrarea acesteia.
- 41 Această directivă prevede totuși trei ipoteze în care această procedură este sau poate fi inițiată într-o etapă ulterioară.

- 42 În primul rând, din articolul 3 alineatul (6) primul paragraf din Directiva 2001/86 reiese că grupul special de negociere poate decide să nu demareze negocierile sau să pună capăt negocierilor deja inițiate, deschizând astfel calea pentru înregistrarea SE. Grupul special de negociere se convoacă atunci din nou, în condițiile stabilite la al patrulea paragraf al acestui articol 3 alineatul (6), cel mai devreme în termen de doi ani de la adoptarea acestei decizii, pentru a decide dacă trebuie să fie reluate negocieri cu organele de conducere.
- 43 În al doilea rând, se poate deduce din articolul 4 alineatul (2) litera (h) din această directivă că o reinițiere ulterioară a negocierilor este de asemenea posibilă atunci când a fost încheiat și este în vigoare un acord între părți privind modalitățile de implicare a lucrătorilor în SE. Printre diferitele elemente pe care un astfel de acord trebuie să le conțină, această literă (h) prevede, într-adevăr, stabilirea „[cazurilor] în care acordul trebuie renegociat și procedura de renegociere”.
- 44 În al treilea rând, partea 1 litera (g) din anexa la Directiva 2001/86, ale cărei dispoziții de referință se aplică, în condițiile stabilite la articolul 7 alineatele (1) și (2) din această directivă, atunci când părțile convin astfel sau în absența unui acord, prevede că, la patru ani după înființarea sa, organul de reprezentare a lucrătorilor, instituit conform dispozițiilor acestei anexe, va examina dacă este cazul să inițieze negocieri pentru încheierea unui acord care să stabilească modalitățile de implicare a lucrătorilor în cadrul SE.
- 45 Or, cazul vizat la prima întrebare, și anume cel al unei SE holding, constituită din societăți participante care nu au lucrători angajați și care nu dispun de filiale care au lucrători angajați, înregistrată fără negocieri cu privire la implicarea lucrătorilor de către un grup special de negociere înființat în acest scop, nu corespunde niciuneia dintre cele trei ipoteze menționate mai sus, care presupun că un astfel de grup special de negociere a fost înființat cu ocazia constituirii SE. Prin urmare, modul de redactare a Directivei 2001/86 nu impune, într-un asemenea caz, punerea în aplicare ulterioară a procedurii de negociere privind implicarea lucrătorilor în cadrul unei SE deja constituite.
- 46 În al doilea rând, reiese, *primo*, pe de o parte, din considerentul (21) al Regulamentului nr. 2157/2001 că scopul Directivei 2001/86 este de a garanta salariaților dreptul de a se implica în problemele și deciziile care afectează viața SE și, pe de altă parte, din considerentul (3) al acestei directive că dispozițiile speciale adoptate în acest scop „[urmăresc să garanteze] că înființarea unei SE nu atrage după sine dispariția sau diminuarea practicilor referitoare la implicarea lucrătorilor, existente în societățile care participă la crearea unei SE”. Considerentele (6)-(8) ale directivei menționate precizează, în plus, că, „în toate cazurile de înființare a unei SE, este necesar să se asigure proceduri de informare și consultare la nivel transnațional”, că drepturile dobândite ale lucrătorilor în ceea ce privește participarea „trebuie menținute prin transferarea lor către SE, odată înființată” și că procedurile concrete în acest scop, aplicabile fiecărei SE, „trebuie definite cu prioritate printr-un acord încheiat între părțile interesate sau, în absența acestuia, prin punerea în aplicare a unui set de norme subsidiare”.
- 47 Din aceste considerente ale Directivei 2001/86 rezultă că atât asigurarea drepturilor dobândite de lucrători cu privire la implicare, cât și negocierile dintre părți cu privire la procedurile concrete ale acestei implicări sunt legate de „crearea” și de „constituirea” unei SE. Prin urmare, acestea nu susțin teza potrivit căreia procedura de negociere prevăzută la articolele 3-7 din această directivă trebuie să fie inițiată ulterior în cadrul unei SE deja constituite în ipoteza vizată la prima întrebare.

- 48 *Secundo*, potrivit considerentelor (1) și (2) ale Regulamentului nr. 2157/2001, acesta urmărește să permită societăților existente din state membre diferite, a căror activitate nu este limitată la satisfacerea nevoilor pur locale, să își reorganizeze activitățile la nivelul Uniunii și, prin urmare, să își unească potențialul. Or, aceste considerente nu conțin nicio indicație care să permită să se concluzioneze că dispozițiile Directivei 2001/86 referitoare la procedura de negociere privind implicarea lucrătorilor trebuie să fie aplicate *mutatis mutandis* unei SE deja constituite atunci când societățile participante care au constituit-o au început să exercite o activitate economică ce implică încadrarea în muncă a lucrătorilor după această constituire.
- 49 *Tertio*, desigur, considerentul (18) al Directivei 2001/86 enunță că „drepturile lucrătorilor existente înainte de constituirea SE trebuie să stea la baza elaborării drepturilor acestora de a fi implicați în procesul decizional al SE (principiul «înainte și după»)» adăugând că „această abordare trebuie să se aplice nu numai constituirii inițiale a unei SE, ci și transformărilor de ordin structural introduse într-o SE existentă, precum și societăților afectate de procesele de transformare structurală”.
- 50 Cu toate acestea, directiva menționată nu conține nicio dispoziție corespunzătoare care să dea naștere unei obligații de inițiere a negocierilor cu privire la implicarea lucrătorilor sau care să extindă garantarea drepturilor de participare existente ale lucrătorilor în situații în care sunt introduse transformări structurale într-o SE holding constituită deja de societăți participante care nu au lucrători angajați și care nu dispun de filiale care au lucrători angajați. În aceste condiții, o obligație de a iniția ulterior aceste negocieri în ipoteza vizată la prima întrebare nu poate fi dedusă din acest considerent.
- 51 În al treilea rând, interpretarea literală, contextuală și teleologică expusă la punctele 36-50 din prezenta hotărâre este confirmată de lucrările pregătitoare ale Directivei 2001/86, din care reiese, astfel cum a arătat domnul avocat general la punctul 54 din concluzii, că imposibilitatea de a iniția negocieri *a posteriori* nu rezultă dintr-o omisiune la elaborarea acestei directive, ci dintr-o veritabilă alegere a legiuitorului Uniunii care rezultă din compromisul cu privire la principiul „înainte și după”.
- 52 Astfel, din cuprinsul punctelor 49 și 50 din raportul final al grupului de experți, intitulat „Sisteme europene de implicare a salariaților” din luna mai 1997 (Raportul Davignon) (C4-0455/97), reiese că acest grup, care a adus o contribuție la relansarea dezbaterilor legislative privind statutul SE în materie de implicare a lucrătorilor în cadrul SE, a analizat în mod specific aspectul dacă negocierile trebuiau să aibă loc înainte sau după înregistrarea acesteia. Grupul menționat preconizase în mod clar desfășurarea unor astfel de negocieri înainte de înregistrare, din motive de previzibilitate pentru acționari și pentru lucrători, precum și de stabilitate a vieții SE.
- 53 Această abordare a fost confirmată cu ocazia adoptării Directivei 2001/86, astfel cum ilustrează faptul că Consiliul Uniunii Europene nu a reținut un amendament propus de Parlamentul European pentru un considerent (7a) care prevedea în mod explicit noi negocieri cu privire la participarea lucrătorilor în cazul unei restructurări semnificative după crearea unei SE.
- 54 Din elementele de interpretare care precedă rezultă că articolul 12 alineatul (2) din Regulamentul nr. 2157/2001 coroborat cu articolele 3-7 din Directiva 2001/86 nu impune nicio obligație de a iniția ulterior, în cadrul unei SE deja constituite și înregistrate, procedura de negociere cu privire la implicarea lucrătorilor în ipoteza vizată la prima întrebare.

- 55 Cu toate acestea, pentru a furniza un răspuns util instanței de trimitere, care a evocat de asemenea posibilitatea ca o obligație de a iniția o procedură de negociere ulterioară în cadrul unei SE constituite deja să se poată întemeia pe articolul 11 din această directivă, trebuie arătat, în al patrulea și ultimul rând, că acest articol, intitulat „Abuzul de procedură”, impune statelor membre să adopte măsuri corespunzătoare, în conformitate cu dreptul Uniunii, „pentru a evita folosirea abuzivă a unei SE în scopul privării lucrătorilor de drepturile lor în materie de implicare sau în scopul refuzării acestor drepturi”.
- 56 Or, articolul 11 din Directiva 2001/86, care, în ceea ce privește Republica Federală Germania, a fost transpus în ordinea juridică internă a acestui stat membru prin intermediul articolului 43 din SEBG, lasă o marjă de apreciere statelor membre în ceea ce privește alegerea unor măsuri adecvate care trebuie luate în acest temei, sub rezerva respectării dreptului Uniunii, și nu prevede, în ipoteza vizată la prima întrebare, obligația de a iniția ulterior această procedură de negociere.
- 57 În măsura în care întrebările instanței de trimitere trebuie înțelese în sensul că privesc noțiunea „abuz”, menționată la articolul 11 din Directiva 2001/86, este suficient să se amintească faptul că, potrivit jurisprudenței Curții, constatarea unei practici abuzive necesită, pe de o parte, un ansamblu de circumstanțe obiective din care rezultă că, în pofida respectării formale a condițiilor prevăzute de reglementarea Uniunii, obiectivul urmărit de această reglementare nu a fost atins și, pe de altă parte, că un element subiectiv care constă în intenția de a obține astfel un avantaj rezultat din reglementarea Uniunii, creând în mod artificial condițiile necesare pentru obținerea acestuia, este de asemenea prezent (Hotărârea din 21 decembrie 2023, BMW Bank și alții, C-38/21, C-47/21 și C-232/21, EU:C:2023:1014, punctul 285, precum și jurisprudența citată).
- 58 Având în vedere ansamblul considerațiilor care precedă, trebuie să se răspundă la prima întrebare că articolul 12 alineatul (2) din Regulamentul nr. 2157/2001 coroborat cu articolele 3-7 din Directiva 2001/86 trebuie interpretat în sensul că nu impune, în cazul în care o SE holding, constituită de societăți participante care nu au lucrători angajați și care nu dispun de filiale care au lucrători angajați, este înregistrată fără să se fi desfășurat în prealabil negocieri cu privire la implicarea lucrătorilor, inițierea ulterioară a acestor negocieri pentru motivul că această SE a dobândit controlul asupra unor filiale care au lucrători angajați în unul sau mai multe state membre.

Cu privire la întrebările a doua-a patra

- 59 Având în vedere răspunsul dat la prima întrebare, nu este necesar să se răspundă la întrebările a doua-a patra.

Cu privire la cheltuielile de judecată

- 60 Întrucât, în privința părților din litigiul principal, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera a doua) declară:

Articolul 12 alineatul (2) din Regulamentul (CE) nr. 2157/2001 al Consiliului din 8 octombrie 2001 privind statutul societății europene (SE) coroborat cu articolele 3-7 din

Directiva 2001/86/CE a Consiliului din 8 octombrie 2001 de completare a statutului societății europene în ceea ce privește implicarea lucrătorilor

trebuie interpretat în sensul că

nu impune, în cazul în care o societate europeană (SE) holding, constituită de societăți participante care nu au lucrători angajați și care nu dispun de filiale care au lucrători angajați, este înregistrată fără să se fi desfășurat în prealabil negocieri cu privire la implicarea lucrătorilor, inițierea ulterioară a acestor negocieri pentru motivul că această SE a dobândit controlul asupra unor filiale care au lucrători angajați în unul sau mai multe state membre.

Semnături